

## พรหมวิหาร 4 กับบทบาทและสิทธิสตรี

### The Principles of Brahmaviharas and Women's Rights

พระครูรัตนากรวิสุทธิ

Phrakhrurattanakornvisut

พระครูสังฆวิสุทธิคุณ

Phrakhrusangkhwisuthikhun

พระครูปริยัติสุวัฒนาภรณ์

Phrakhrupariyatsuwattanaporn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ระยอง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Rayong Sangha College

E-mail : sommai.sni@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 4 เมษายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 14 มิถุนายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 14 มิถุนายน 2565

#### บทคัดย่อ

สตรีหรือผู้หญิงนั้นล้วนแต่มีความสำคัญกับสังคมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในหลายๆครั้งสตรีเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ถูกคุกคามทางเพศ เผชิญกับความรุนแรงในครอบครัว ไม่ได้มีโอกาสและสิทธิในบางประการ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ 1. เพื่อศึกษาหลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วย ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาประยุกต์ใช้กับสังคมให้เกิดการปฏิบัติต่อสตรีด้วยความเมตตา กรุณา และมีมุทิตาในการแสดงความยินดีในการทำหน้าที่ของสตรี ในการวางใจเป็นกลางในการให้สตรีทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อส่วนรวม รวมถึงเป็นการนำหลักพุทธธรรมเข้ามากล่อมเกลาคิดใจของคนในสังคม 2. เพื่อศึกษาเรื่องบทบาทและสิทธิของสตรี ที่มีต่อสังคม มากขึ้น ในทางกลับกันสตรีเหล่านั้นควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาพัฒนาสังคมเช่นกัน ด้วยการใช้ความเมตตาและกรุณา เพื่อแสดงความปรารถนาดีและพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น รวมถึงมีมุทิตาในการแสดงความยินดี โดยไม่นำอารมณ์หรือความรู้สึกส่วนตัวมากระทบต่อการช่วยเหลือหรือตัดสินคนอื่น รวมถึงการมีอุเบกขาความเป็นกลางในยอมรับความจริงและข้อจำกัดบางประการของสตรี 3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ให้สอดคล้องกับบทบาทและสิทธิของสตรี เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทั้งสิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรมต่อสตรี รวมถึงการยอมรับข้อจำกัดบาง

ประการของสตรีเพื่อ ส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทที่สำคัญ เข้าถึงโอกาสและสิทธิต่างๆเพื่อเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

**คำสำคัญ:** พรหมวิหาร 4, สิทธิสตรี, บทบาทสตรี

## ABSTRACT

Women and girls play an important role in our society, whether directly or indirectly. On many occasions, these women are treated unfairly; for example, they are not only subjected to sexual harassment and domestic violence, but they are also not given certain opportunities and rights. Therefore, the researcher has applied the four Buddhist principles of brahmaviharas, including loving-kindness, compassion, empathetic joy, and equanimity to apply to society in order to treat women fairly. That is, to have the loving-kindness, the compassion, and the empathetic joy in appreciating and sincerely feeling satisfied with women's roles. This includes trusting neutrality in allowing women to perform various roles for the public as well as applying Buddhist principles to lull the minds of the people in society for greater recognition of the roles and rights of women. These women, on the other hand, should apply the approach of Brahmaviharas principles to develop society as well. With this being said, they have to apply the principle of loving-kindness and compassion to demonstrate goodwill and assist society in moving in the right direction, as well as have dignity in appreciating others without allowing personal emotions or feelings to influence helping or judging others. This also includes accepting the truth of women's limitations with equanimity and neutrality. In this study, we propose guidelines for the application of the principle of Brahmaviharas to be considered, including the importance of compassion and kindness toward women, the elimination of violence against women, and the promotion of women to play important roles in society. Last but not least, access to opportunities and rights as a driving force for the further development of society and the country.

**Keywords:** The Brahmaviharas, Women's Rights, Women's Roles

## 1. บทนำ

สตรีในสมัยก่อนนั้นมีสิทธิและเสรีภาพของการแสดงออกอย่างจำกัด ส่งผลให้มีความไม่เสมอภาคด้านโอกาสและสิทธิต่างๆ เช่น การศึกษา การทำงานและแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ในบางครั้งสตรีถูกจำกัดด้วยเพศสภาพส่งผลให้ถูกกดขี่จากวัฒนธรรม การเมืองและสังคม รวมถึงการครอบงำทางเพศและการใช้อำนาจกดขี่โดยไม่ให้สิทธิกับสตรี จนเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเหยียดเพศและการลดบทบาทของสตรี อีกทั้งมีการเลือกปฏิบัติทางเพศอย่างไม่เป็นธรรม รวมถึงในสังคมไทยเองยังคงประสบปัญหา การเลือกปฏิบัติ

ต่อสตรีในเรื่องความก้าวหน้าและค่าตอบแทน การละเมิดสิทธิสตรี เช่น ความรุนแรงต่อผู้หญิง ความรุนแรงทางเพศในที่สาธารณะ การล่วงละเมิด และการคุกคามทางเพศ การถูกเลือกปฏิบัติ ถูกกดขี่ รวมถึงการค้าประเวณี หากแต่ในปัจจุบันสตรีหรือผู้หญิง เป็นหนึ่งในทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง มีศักยภาพในการแสดงบทบาทสำคัญต่อครอบครัวสังคมและการพัฒนาประเทศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุรุษหรือเพศชาย รวมถึงการยอมรับในความสามารถของผู้หญิงที่มีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันสัดส่วนของสตรีมีจำนวนเป็นครึ่งหนึ่งของประชากรโลก ทำให้บทบาทของสตรีมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบทบาทของบุรุษ โดยบทบาทของสตรีดังกล่าวแทรกซึมอยู่ในหลายมิติของสังคม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ประเทศไทยได้ออกข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสตรี เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสตรีดังกล่าวให้มีความปลอดภัยในสังคม รวมถึงองค์การสหประชาชาติได้ประกาศเป้าหมายของสิทธิมนุษยชนอันครอบคลุมไปถึงสิทธิสตรีเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 ว่า “เพื่อปกป้องคนรุ่นต่อไปจากภัยพิบัติของสงครามและเพื่อยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี” เพื่อเป็นกลไกในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของสตรีและประชาชน จึงส่งผลให้ปัจจุบันในบางประเทศได้ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมทางเพศและสตรีมีบทบาทมากขึ้น โดยสตรีได้รับเสรีภาพในการศึกษา การแสดงออกทางความคิดรวมถึงการมีบทบาททางการเมือง โดยสตรีเหล่านั้นได้รับความคุ้มครองในความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน หากแต่ในบางประเทศนั้นสตรียังคงถูกกดขี่ ไม่ได้มีโอกาสเท่าเทียมกับบุรุษ ถูกกีดกันทางการศึกษา การแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นยังคงถูกจำกัด ทำให้สตรีในประเทศเหล่านั้นประสบกับความทุกข์และความเหลื่อมล้ำทางเพศ (อำรุงค์ ปรีชาชัย และธีระพงษ์ วงศ์ปิ่นเพ็ชร, 2563)

ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนามีหลักธรรมเป็นแนวปฏิบัติและมีศีลธรรมที่ยึดถือในการดำรงชีวิต ซึ่งหลักธรรมเหล่านั้นสามารถกล่อมเกลาจิตใจให้คนในสังคมให้เป็นคนดี ยึดมั่นและศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้มีความรักเมตตากรุณาต่อกันไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เคารพความเป็นมนุษย์และบทบาทของกันและกัน สามารถทำให้สังคมมีความสงบร่มเย็น (ศุภวุฒิ อุตมะ, 2561) ดังนั้น บทบาทของสตรีจึงได้นำหลักพุทธธรรม ด้านพรหมวิหาร 4 เข้ามาประยุกต์ใช้กับบทบาทและสิทธิสตรี เพื่อก่อให้เกิดความรักความเมตตาต่อคุณภาพชีวิตและสิทธิของสตรีมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาสตรีให้กับสังคมต่อไป

## 2. บทบาทและสิทธิสตรี

จากทฤษฎีของ Kerry Richter and Bencha Yoddumnern-Attig (ไพรินทร์ เชื้อมชิต, 2546) ได้กล่าวถึงบทบาทของสตรีว่า “ต้องประพฤติและปฏิบัติไปตามรูปหรือกล่าวได้ว่าต้องปฏิบัติตามค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรมและความคาดหวังส่วนบุคคล สตรีจะต้องถือปฏิบัติตามตำแหน่งและโครงสร้างในสังคมทั้งระบบใหญ่และระบบย่อย รวมถึงบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการสืบพันธุ์บทบาทความเป็นแม่ รวมถึงหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ” หากแต่สังคมปัจจุบันมีปัจจัยภายนอกหลายปัจจัยทำให้บทบาทของสตรีได้เปลี่ยนแปลงไป และบทบาทของสตรีสามารถเข้ากับพัฒนาร่วมกับบทบาทอื่นๆของสังคมได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมถึงบทบาทของสตรีที่จะก้าวเข้ามาเป็นผู้นำ ในการบริหารงานหรือการใช้อำนาจในการตัดสินใจ ทั้งนี้สิทธิสตรียังมี

ความหมายรวมไปถึงการป้องกันตนเองจากการคุกคามหรือการหลอมน้ำทางเพศ อนึ่งนั้นสตรีและบทบาทสตรีตามแนวคิดของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ อ้างอิงจาก โสภิตา วีรกุลเทวัญ (2563) หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงในการจัดระเบียบสังคม โดยมุ่งหวังให้สตรีหลุดพ้นจากการกดขี่ ทำให้สตรีทั้งหลายควรรู้ และใช้อำนาจของสตรีในการหลุดพ้นจากการกดขี่ดังกล่าว

ทั้งนี้นิยามและความหมายของคำว่าบทบาทและสิทธิของสตรีมีความแตกต่างกัน โดยบทบาทสตรีหมายถึง สิทธิหรือหน้าที่ในการประพฤติปฏิบัติที่สตรีควรกระทำตามสถานภาพของสตรี หรือพฤติกรรมที่คาดหวังของสตรีในสังคมหนึ่งหรือเป็นบทบาทแห่งความประพฤติที่สังคมกำหนดให้สตรีพึงกระทำ (เชื่อมชิต, 2546) บทบาทหน้าที่พื้นฐานสำคัญของสตรีนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย อันเนื่องมาจากเพศวิถี และเพศสภาพที่มีความแตกต่างกันโดยตรง อันได้แก่บทบาทของความเป็นแม่ ความเป็นภรรยา ความเป็นลูกสาว บทบาทของสตรีในการสืบพันธุ์ การตั้งครรภ์ การมีประจำเดือน โดยสตรีมีบทบาทหน้าที่พื้นฐานสำคัญ อันได้แก่ การดูแลครอบครัว ดูแลงานในครัวเรือน เลี้ยงดูและสั่งสอนบุตรธิดา จัดหาอาหาร ดูแลสุขภาพของสมาชิกภายในครอบครัว อนึ่งนั้นยังเป็นผู้ที่มอบความรักความอบอุ่นให้กับบุคคลในครอบครัวและสังคมส่วนสิทธิของสตรีหมายถึง สิทธิหรือการให้สิทธิแก่สตรีทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น โดยสิทธิเหล่านี้ประกอบไปด้วยความชอบธรรมในร่างกายของตนและการตัดสินใจในเรื่องของตนเอง สิทธิในการออกเสียง สิทธิในการดำรงตำแหน่งสาธารณะ สิทธิในการทำงาน สิทธิในค่าจ้างที่ยุติธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของสินทรัพย์ สิทธิในการศึกษา สิทธิในการเข้ารับราชการและสิทธิอื่นที่สตรีพึงมี (Lookwood B., 2006) ทั้งนี้ผู้หญิงที่อยู่ในประเทศที่มีสังคม เชื้อชาติ วัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อ บทบาทและสิทธิของสตรีมีความแตกต่างกันด้วย (จิตรา แสงวัฒนาฤกษ์, 2563)

บทบาทและสิทธิสตรีในแต่ละทวีปทั่วโลกและประเทศไทยย่อมประสบกับปัญหา ด้านความเท่าเทียมทางเพศและการเลือกปฏิบัติทางเพศที่แตกต่างกัน การยอมรับหรือการให้โอกาสกับสตรีมีความแตกต่างกันโดยสรุปผ่านตารางที่ 1 ได้กล่าวถึงปัญหาของสตรีในประเทศไทย สตรีในประเทศที่ยอมรับความเท่าเทียมในสิทธิของสตรี และประเทศที่ยังไม่ยอมรับในสิทธิสตรี ดังตารางสรุปได้ว่า บทบาทของสตรีในประเทศต่างๆ มักมีความคล้ายคลึงกัน อันได้แก่ บทบาทของความเป็นแม่ ความภรรยาหรือบทบาทหน้าที่ต่างๆที่สตรีพึงกระทำตามบริบทของสังคม หากแต่ปัญหาและสิทธิของสตรีในประเทศดังกล่าวมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก สิทธิบางอย่างของสตรีถูกจำกัดในบางประเทศ โดยถูกจำกัดทางการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็น การกีดกันทางการศึกษาหรือโอกาสในการทำงานตำแหน่งต่างๆ ในขณะที่บางประเทศโดยเฉพาะผู้หญิงในอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ให้สิทธิและเสรีภาพของสตรีความเท่าเทียมกับผู้ชาย สตรีมีโอกาสในการลงสมัครเลือกตั้ง บริหารงานของประเทศ อีกทั้งผู้หญิงยังได้รับการยอมรับจากสังคม โดยเหตุผลที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน เนื่องมาจากบริบททางสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม เป็นต้น ในทางกลับกันหากสตรีทั่วโลกได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน มีสิทธิและเสรีภาพต่างๆ ได้เท่าเทียมกับผู้ชาย ปัญหาความทุกข์ ปัญหาความรุนแรงและความไม่เท่าเทียมของผู้หญิงจะได้รับการบรรเทาและผู้หญิงจะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับบุรุษ

ตารางที่ 1 สรุปปัญหาและบทบาทสิทธิสตรีในประเทศไทยและต่างประเทศ

	บทบาทสิทธิสตรีในประเทศไทย	บทบาทและสิทธิสตรีในประเทศที่สตรียังไม่เป็นที่ยอมรับ เช่น เกาหลีใต้ อินเดีย ศรีลังกา อัฟกานิสถาน ปากีสถาน ซาอุดีอาระเบีย สตรีมุสลิม หรือประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม ประเทศในกลุ่มอาหรับ เป็นต้น	บทบาทและสิทธิสตรีในประเทศที่ยอมรับในสตรีประเทศในโซนยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์
ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การค้าประเวณี</li> <li>- การคุกคามทางเพศและความรุนแรงทางเพศ เช่น การข่มขืน กระทำชำเรา การข่มเหง</li> <li>- ความรุนแรงในครอบครัว</li> <li>- สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- สตรีถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการเช่นการไม่ให้ออกจากบ้าน การไปโรงเรียน การทำงาน หรือการเข้าศาสนสถานบางแห่ง</li> <li>- มีการแบ่งแยกเพศอย่างเห็นได้ชัดในการทำกิจกรรมต่างๆ</li> <li>- การเคร่งครัดในการแต่งกายของผู้หญิงเช่น การต้องสวมผ้าคลุมเพื่อปกปิดใบหน้า</li> <li>- ค่าตอบแทนไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย</li> <li>- ปัญหาของการเหยียดสตรีเพศของคนในสังคม</li> <li>-- สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การล่วงเกินทางเพศในที่ทำงาน</li> <li>- ความไม่เท่าเทียมทางเพศ</li> <li>- ความรุนแรงทางเพศ</li> <li>- การละเมิดทางเพศและการกดขี่ทางเพศ</li> <li>- ความรุนแรงในครอบครัว</li> <li>- สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมายบางประการ</li> </ul>
บทบาทของสตรี	บทบาทของความเป็นมารดา เป็นภรรยา เป็นบุตรสาว การสืบพันธุ์ การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน บุตรธิดา การดูแลครอบครัวและงานในครัวเรือน เป็นผู้ที่มีมอบความรักและความอบอุ่นให้กับคนในครอบครัวและสังคม		

สิทธิของสตรี	-สตรีได้รับความเท่าเทียมทางการศึกษา - สิทธิสตรีและเสรีภาพ ในการเลือกตั้ง รวมถึงดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง -สตรีมีสิทธิในทรัพย์สินและสินทรัพย์ของตนเอง --สตรีมีสิทธิในการเลือกทางเพศและอนามัยเพื่อการเจริญพันธุ์	-ความไม่เท่าเทียมในด้านการศึกษา -มีการกีดกันทางเพศในตำแหน่งหน้าที่ การงาน เช่น สตรีไม่สามารถเป็นหมอหรือเข้ารับราชการได้ - การไม่ให้สตรีเข้าร่วมเล่นกีฬาบางประเภทเช่น ฟุตบอล - สตรีไม่มีสิทธิเลือกทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ - สตรีไม่ได้รับสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และถูกจำกัดสิทธิในการเข้าสถานที่หรือศาสนสถานบางแห่ง	-สตรีได้รับการจ้างงานเท่าเทียมกับบุรุษ -สตรีได้รับความเท่าเทียมกันทางการศึกษา -สิทธิมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกตั้งรวมถึงดำรงตำแหน่งทางการเมือง -สตรีมีสิทธิในทรัพย์สินและสินทรัพย์ของตนเอง -สตรีมีสิทธิในการเลือกทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์
--------------	---	--	--

แหล่งที่มา : การวิเคราะห์ของผู้เขียน

ทั้งนี้ประเทศไทยเองได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสตรีไทย ดังที่เห็นได้จากสตรีได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนเสริมสร้างสังคมไทยมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากแผนพัฒนาสตรีตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “สร้างสังคม เสมอภาค เป็นธรรมและยุติธรรมของสตรีไทย อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มั่นคงปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี องค์การสหประชาชาติได้ทำการส่งเสริมให้สตรีมีบทบาททางสังคมและการเมืองมากขึ้น มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับบุรุษ โดยสตรีเหล่านั้นยังคงต้องมั่นคงมีศักดิ์ศรี สามารถดูแลรักษาสุขภาพของตนเองได้ทั้งทางกายและจิตใจ มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนาความสามารถและสติปัญญาของตนเอง อนึ่งบทบาทของสตรีและการพัฒนาศักยภาพของสตรีไทยประกอบไปด้วย การพัฒนาด้านครอบครัว การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจและสังคม ด้วย (Office of Women’s Affairs and Family Institutions, 2013 อ้างอิงจาก ประทีน, พระราชปรีดีทิพย์ and พระมหาพรชัย, 2561)

อนึ่งนั้นสตรีในพุทธศาสนาที่สำคัญและมีส่วนในการเสริมสร้างพระพุทธศาสนา ได้แก่ นางวิสาขาอุบาสิกา ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ที่ส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนได้เป็นอมรรับของสังคม อีกทั้งนางสุชาดา ซึ่งเป็นอุบาสิกาคนแรกในพระพุทธศาสนาและเป็นสตรีที่พระพุทธเจ้ายอมรับว่าเป็นเลิศกว่าอุบาสิกาทั้งปวง เป็นผู้ที่มีจิตเป็นกุศลและมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จะได้เห็นได้ว่าสตรีเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการทำนุบำรุงศาสนาและได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ โดยการเผยแผ่คำสอนเหล่านั้นไปยังคนรอบข้าง เพื่อให้สังคมสงบสุขและทุกคนมีธรรมะในจิตใจ จึงจะเห็นได้ว่าพุทธธรรมเป็นรากฐานแห่งความคิด จิตใจ และเป็นรากฐานของการดำรงชีวิต แม้กระทั่งการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพภายใน โดยการเสริมสร้าง

พลังใจและพลังปัญญาที่เข้มแข็ง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำพาตนเอง ครอบครัวยุคนั้นและสังคมให้เจริญก้าวหน้า (ประทีน และคณะ, 2561) เห็นได้ว่าหลักธรรมบางประการเช่นพรหมวิหาร 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบทบาทและสิทธิสตรี เพื่อให้สตรีเหล่านั้นสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างถูกต้องด้วยใจที่เป็นธรรมและบริสุทธิ์ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีมีเมตตาให้กับตนเอง ครอบครัวยุคนั้นและสังคม รวมถึงการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี ทั้งทางด้านจิตใจและอารมณ์ ด้วยเหตุนี้งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำหลักพรหมวิหาร 4 อันได้แก่ ๑. เมตตา ๒. กรุณา ๓. มุทิตา ๔. อุเบกขา มาประยุกต์ใช้กับสิทธิสตรีเพื่อส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของสตรีให้มีคุณภาพ ให้สตรีเหล่านั้นรู้คุณค่าและความสามารถของตนเองอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของสตรี สามารถหล่อหลอมสังคมให้น่าอยู่มากขึ้นด้วยมือของผู้หญิงที่ช่วยกัน สร้างเสริม สร้างสังคม ชุมชนและประเทศชาติต่อไป

### 3. พรหมวิหาร 4

พรหมวิหารธรรม “เป็นธรรมที่ประเสริฐและไม่มีโทษ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตของฆราวาส เป็นหนึ่งในคุณธรรมที่เกื้อหนุนกรรมดีทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำจากภายในและภายนอก หรือการแสดงออกทางสังคม รวมถึงการมีคุณธรรมเป็นรากฐานภายในจิตใจ ซึ่งพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจในระดับความคิด เป็นธรรมที่เกื้อหนุนในความดีทั้งหลาย รวมถึงเป็นธรรมในการสร้างสันติสุข”

พรหมวิหาร 4 เป็นหนึ่งในหลักธรรมที่ทำให้เกิดการยอมรับนับถือ เป็นธรรมในการสร้างขวัญและกำลังใจ ทำให้การดำเนินการหรือการกระทำสิ่งใดก่อให้เกิดประสิทธิผลและสัมฤทธิ์ผล อนึ่งนั้นหลักพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการครองคน เป็นคุณธรรมที่เกื้อหนุนกรรมดีทั้งหลาย เป็นการส่งเสริมในการสร้างสันติสุขแก่สังคมให้บริบูรณ์เพราะการที่สามารถครองใจคนได้ ย่อมทำให้เกิดพลังอย่างมหาศาล ส่งผลให้ทำงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ โดยหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย

1. เมตตา (Loving-kindness) ความรักใคร่ ความเป็นมิตร ความเอื้ออาทร ความปรารถนาดีและความต้องการอยากให้ผู้อื่นมีความสุข ความเมตตานั้นเป็นหนึ่งในธรรมที่ทำให้จิตเกิดความเป็นไมตรีทำให้คุณภาพชีวิตและสิ่งต่างๆ ของผู้ให้และผู้รับเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. กรุณา (Compassion) คือ ความสงสาร การเห็นอกเห็นใจเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อนนั้นเป็นทุกข์ การรับรู้ความเดือดร้อนแทนผู้อื่นเหมือนทุกข์ของตน มีจิตใจที่ต้องการให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ดังนั้นความกรุณาเป็นคุณธรรมที่ทุกคนพึงมีและส่งเสริมปรารถนาดีต่อผู้อื่น

3. มุทิตา (Sympathetic Joy) ความยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข ยินดีต่อความสำเร็จของผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความสุขและจิตใจที่ผ่องใส รวมไปถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ

4. อุเบกขา (Equanimity) ความวางใจเป็นกลาง พิจารณาเห็นตรงตามความเป็นจริงวางเฉย เห็นเป็นธรรมดาของโลกไม่เอนเอียงด้วยความเสนาหัตถ์ด้วยรักและความเกลียดชัง (พระภิกษุสงฆ์ มหัชฌายะ และพระครูสุธีวราสาร, 2563)

ดังนั้นหลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นหนึ่งในธรรมที่เน้นในเรื่องความรัก ความเมตตา ความเข้าใจซึ่งกันและกันของมนุษย์และความปรารถนาที่จะให้มนุษย์เหล่านั้นอยู่อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงนำหลักธรรมนี้มาประกอบกับสิทธิสตรี ซึ่งจะเข้ามามีบทบาทต่อสังคมมากขึ้นและให้สังคมใช้ความรักและความเมตตา มาส่งเสริมบทบาทของสตรีและเกื้อหนุนให้สตรีเหล่านั้นใช้สิทธิความเป็นสตรีได้อย่างเต็มที่และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมถึงเมื่อสตรีก้าวเข้ามามีบทบาทในสังคมแล้วนั้นมีความจำเป็นต้องใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการแสดงความรัก ความเมตตาและความรับผิดชอบต่อประชาชน สังคมและส่วนรวม

อย่างไรก็ตามสตรีในประเทศไทยและสตรีทั่วโลกยังคงมีบทบาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในส่วนของพรหมวิหาร 4 ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของ “มารดา” ที่เป็น พรหม ตามคำกล่าวที่ว่า “พรหมมาติ มาตาปิโตร” แปลว่า “บิดามารดา คือพระพรหม” โดยเฉพาะบทบาทของมารดาในเรื่องความเมตตานั่นคือความรักใคร่เอาใจใส่ การทะนุถนอมเลี้ยงให้เจริญเติบโต ความกรุณาของมารดา อันประกอบด้วยความห่วงใยความสงสาร ความต้องการปกป้องรักษา มุทิตา ความปลาบปลื้มใจของผู้เป็นมารดา ความหวังให้บุตรธิดามีความสุข รวมถึงอุเบกขา การวางเฉยดุสงบนิ่ง พร้อมให้คำปรึกษาต่างๆ กับบุตรและธิดา ดังนั้นหลักพรหมวิหาร 4 ทางพระพุทธศาสนาในบทบาทของ “แม่บ้าน” ได้แก่ การดูแลบ้านเรือนและจิตใจของคนที่อยู่อาศัย โดยให้บ้านมีความสะอาด เรียบร้อย สะดวก ปลอดภัยและน่าอยู่อาศัย ยังรวมถึงการอบรมสั่งสอน ให้ความรักและดูแลคนในครอบครัว บทบาทของ “ภรรยา” ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสามี จัดการงานบ้านงานเรือน รักษาสมบัติ มีความขยันอดทนและซื่อสัตย์ต่อสามี โดยหากสตรีได้ได้กระทำหน้าที่และบทบาทตนเองได้ดีแล้วย่อมทำให้ครอบครัวนั้นมีความสุข รากฐานมั่นคงและมีความโอ้อวมอารี โดยสตรีมีหน้าที่ในการนำพาบ้านเมืองให้เจริญงอกงาม สร้างสรรค์ประเทศชาติ ก้าวหน้าในอารยธรรมและสร้างสันติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีไทยหรือกุลสตรีไทยมีความโดดเด่นมากกว่าชาติอื่นอันเนื่องมาจากการซึมซับประเพณีและวัฒนธรรมของไทย ในเรื่องความนุ่มนวล อ่อนโยน ละมุนละไม รวมถึงความดีในจิตใจที่ได้ซึมซับจากพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561)

#### 4. พรหมวิหาร 4 กับสิทธิสตรี

ในบทความวิชาการนี้ผู้เขียนได้นำหลักพรหมวิหาร 4 มาศึกษาและประยุกต์ใช้กับบทบาทกับสิทธิสตรี โดยการวิเคราะห์ผ่านออกเป็น 2 มุมมอง ประกอบด้วย มุมมองที่ 1 คือการที่สังคมควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาส่งเสริมบทบาทและสิทธิสตรี เพื่อให้สตรีมีสิทธิและความเท่าเทียมกันมากขึ้นในสังคม ในทางกลับกันเมื่อบทบาทและสิทธิสตรีมีความสำคัญ สตรีเหล่านั้นควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้อย่างไร เพื่อนำไปพัฒนาสังคม ดังตารางที่ 2

	สังคม → พรหมวิหาร 4 → บทบาทและสิทธิสตรี	บทบาทและสิทธิสตรี → พรหมวิหาร 4 → สังคม
เมตตา	ให้คนในสังคมการใช้เมตตาธรรมในการยอมรับบทบาทและสิทธิสตรีให้เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการสร้างคุณค่าและค่านิยมต่างๆ เพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์แก่สตรี โดยความเมตตาทั้งหลายเหล่านั้นควรบังเกิดกับทุกคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชน	เมื่อสตรีได้ขึ้นมาเป็นผู้นำ ควรใช้ข้อดีของความเป็นสตรี การความอ่อนโยน ความนุ่มนวล ความเมตตา และความปรารถนาดีในการเกื้อหนุนสังคม และกระทำการเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยไม่หวังผลตอบแทน

	<p>ชั้นในสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับ รวมถึงมีความปรารถนาดีและความยินดีในสิทธิที่สตรีได้ถึง</p>	<p>-รวมถึงความปรารถนาดีที่ต้องการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้า</p>
<p>กรุณา</p>	<p>ให้ความกรุณากับสตรี ในการแสดงบทบาทของตนเองต่อสังคม รวมถึงมีความเห็นอกเห็นใจ ต่อสตรีในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ รวมถึงสังคมควรช่วยเหลือสตรีเหล่านั้นให้พ้นจากความทุกข์ ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ และส่งเสริมให้มีความสุขรอดพ้นจากการกดขี่ข่มเหง ความรุนแรงทางเพศ รวมถึงสังคมควรสร้างทัศนคติที่ดีต่อการให้สตรีมีบทบาทเท่าเทียมกับบุรุษ</p>	<p>ใช้สิทธิของสตรีและอำนาจในการให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์หรือการทำให้สังคมและประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัว ลดการเบียดเบียนผู้อื่น และกระทำด้วยความยินดีโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยการแก้ปัญหาในการแก้ไขปัญหา (ภัทรพงษ์ อัมรงค์ปรีชาชัย และคณะ, 2563)</p> <p>- ใช้ความกรุณาในการเปิดโอกาสให้คนทุกระดับชั้นทุกเพศ ทุกวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเฉพาะปัญหาของสตรีที่กำลังเกิดขึ้นในสังคม</p>
<p>มุทิตา</p>	<p>- ให้คนในสังคมมีความยินดี ความชื่นชม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานและการทำหน้าที่ของสตรีเหล่านั้น</p> <p>- ชื่นชมสตรีทุกท่านที่ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดี ในการพัฒนาและช่วยเหลือสังคม</p>	<p>- ใช้หลักมุทิตาในการแสดงความยินดีและชื่นชมต่อผู้อื่น โดยไม่นำอารมณ์โกรธ หรือความอิจฉามาเพิกเฉยต่อการแก้ไขปัญหาของตนเองและสังคม</p> <p>- ยินดีและชื่นชมต่อการเรียกร้องหรือปกป้องสิทธิของสตรี พร้อมทั้งให้การสนับสนุนเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว</p>
<p>อุเบกขา</p>	<p>- สังคมควรให้ความยุติธรรม ความเสมอภาคกับสตรีในการกระทำต่างเพื่อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ หากเกิดความผิดพลาดประการใดต้องตัดสินใจด้วยความเป็นธรรมและเที่ยงตรง ไม่มีการแบ่งแย่งเพศหรือการกดขี่</p>	<p>- วางใจเป็นกลางในการยอมรับข้อจำกัดบางประการทางเพศและบทบาทหน้าที่ของสตรี โดยการยอมรับกฎระเบียบทางสังคมในบางเรื่อง และเรียกร้องความไม่เป็นธรรมบางประการของสังคม</p> <p>- มีความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบและความรู้รอบด้าน</p> <p>- ยึดหลักความถูกต้องเที่ยงธรรม ไม่มีอคติ ต่อการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติตัวต่อผู้อื่น รวมถึงการทำหน้าที่ของสตรีที่ดีให้กับสังคม</p>

แหล่งที่มา: การวิเคราะห์โดยผู้เขียน

จากตารางที่ 2 สรุปได้ว่า สังคมและสตรีเองต่างมีบทบาทหน้าที่และมีส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างกัน ตัวสังคมสามารถสนับสนุนสิทธิต่างๆของสตรี ได้ด้วยความเมตตา กรุณา เพื่อให้สตรีมีความเท่าเทียมกับบุรุษในสังคม ลดความรุนแรงและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นกับสตรี รวมถึงใช้หลักมุทิตาที่สังคมแสดงความยินดีกับ

สตรีในการทำหน้าที่ต่างๆ และอุเบกขาในการวางตัวเป็นกลางทางสังคมที่มอบให้กับสตรี ส่วนบทบาทของสตรีเองนั้นให้ความเมตตาต่อสังคมเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเท่าเทียม รวมถึงความเมตตาที่ต้องการให้สังคมพัฒนาไปทางที่ดีขึ้น และยึดหลักมุกิตาและอุเบกขาในการเรียกร้องสิทธิสตรีและการยอมรับของสตรีในสังคม เพื่อให้สังคมเหล่านั้นเป็นสังคมที่ดี เพื่อสตรีจะไม่ถูกกดขี่หรือถูกใช้ความรุนแรง รวมถึงใช้พลังและความสามารถของสตรีในการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

#### 5. แนวทางการพัฒนาสิทธิสตรีในอนาคตโดยประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4

งานวิจัยชิ้นนี้ได้คิดค้นหาแนวทางในการนำหลักพุทธธรรม( พรหมวิหาร 4 ) มาพัฒนาบทบาทและสิทธิสตรีในอนาคต เพื่อให้ทั่วโลกเกิดการยอมรับในบทบาทและหน้าที่ของสตรีมากขึ้น รวมถึงให้สตรีเข้ามามีบทบาทในเรื่องต่างๆทางสังคม

1. ใช้หลักเมตตา เพื่อเสริมให้สตรีมีความรอบรู้ มีสิทธิและเสรีภาพในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ได้รับการศึกษาในด้านต่างๆ อันประกอบด้วย กฎหมาย การเมืองการปกครองและสังคม เช่นเดียวกันกับบุรุษ เพื่อเสริมสร้างให้สตรีเหล่านั้นมีความรู้รอบด้าน มีคุณสมบัติครบถ้วนในการส่งเสริมประเทศต่อไป

2. ใช้หลักความเมตตาให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของคนในสังคม เพื่อให้คนในสังคมกระทำหรือปฏิบัติต่อสตรีด้วยความเมตตา เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิสตรีในเรื่องการถูกคุกคามทางเพศ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว การกดขี่ข่มเหง การไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำงานและอื่นๆ เพื่อให้สตรีเหล่านั้นมีความปลอดภัยและมีคุณค่าในสังคม

3. ใช้หลักเมตตาธรรม ที่ทำให้สังคมยอมรับ ให้สังคมเปิดกว้างกับบทบาทของสตรีมากขึ้น รวมถึงใช้ความเมตตาในการกำหนดค่านิยมและบทบาทของสตรีในสังคม ให้มีอิสระและไม่ถูกกดขี่ รวมถึงการให้สตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองร่วมกันกับการแสดงออกทางสังคม

4. นำหลักเมตตาธรรม อันประกอบไปด้วย ความรัก ความปรารถนาดี ปราศจากความพยาบาท มุ่งร้ายหรือหาผลประโยชน์ โดยต้องมีความเมตตา ทั้งกาย วาจาและใจ ทั้งนี้หากสตรีมีบทบาทและสิทธิมากขึ้นในสังคม ควรทำให้คนในสังคมนวมถึงบุรุษดำเนินชีวิตไปอย่างปกติ ใช้ความเมตตาและความปรารถนาดีในการสนับสนุนให้สตรีทำหน้าที่ของตนเองต่อไป

5. ให้สังคมมีความเมตตาและกรุณาในการช่วยเหลือ เยียวยา คุ้มครองสตรี ในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัวชุมชนและสังคม โดยพลังของความเสมอภาคทางเพศ สามารถเพิ่มบทบาทและพลังให้กับสตรีในการขจัดปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงทางเพศให้กับสตรีได้ (อัญธิชฐา และวันชัย, 2564)

6. ปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคม เพื่อก่อให้เกิดความเมตตาในความเสมอภาคและเท่าเทียมกันระหว่างผู้ชายและผู้หญิง รวมถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับในศักยภาพและเข้าใจถึงข้อจำกัดของทั้งสองเพศ ในบางครั้งแนวทางนี้ต้องเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว ที่ควรเลี้ยงดูลูกผู้หญิงและผู้ชายให้มีทัศนคติและมุมมองที่เท่าเทียม ให้เกิดการยอมรับและความเท่าเทียมทางเพศ โดยปราศจากอคติหรือการเหยียดกีดกันทางเพศมาเป็นตัดสินใจต่ออนาคตหรือการศึกษาของลูก ไม่เพียงแต่ปรับเปลี่ยนทัศนคติของครอบครัวเท่านั้น ในโรงเรียนครูผู้สอนควรมีความเมตตาและกรุณาต่อลูกศิษย์ อีกทั้งสั่งสอนและเน้นย้ำในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศรวมถึงการเคารพในเพศสภาพของกันและกัน

7. การเจริญกรรมา โดยการนำหลักดังกล่าว มาปลดปล่อย ด้านการกีดกันทางเพศ การลิดรอนสิทธิของสตรี โดยการเพิ่มอำนาจให้กับสตรีเพศ โดยความกรุณาดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางในการเพิ่มบทบาทของสตรีให้กว้างขวางออกไปในสังคม อนึ่งนั้นความกรุณายังรวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ

8. นำหลักภูมิปัญญาตามแสดงความยินดีกับการมีบทบาทของสตรีในสังคม รวมถึงสตรีที่ใช้สิทธิของตนเอง โดยปราศจากความริษยา และนำสตรีเหล่านั้นมาเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสตรีท่านอื่นๆต่อไป

9. การพัฒนาและฝึกฝนใจตนตามหลักอุเบกขา คือการวางใจเป็นกลาง เป็นกลางในการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ให้สตรีเหล่านั้นมีใจเป็นกลางต่อการพัฒนาทางสังคม การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับอย่างเต็มกำลัง รวมถึงการใช้สิทธิต่างตามความเป็นจริง ไม่เกิดความอคติหรือการไม่ยอมรับความเป็นสตรีในบทบาทและหน้าที่ต่างๆ โดยความคาดหวังว่าสตรีสามารถคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้เท่าเทียมกับบุรุษ

10. หลักอุเบกขาใช้สำหรับความยุติธรรมและการวางใจเป็นกลางในการนำเสนอข้อ ไม่ลบหลู่ดูถูกผู้หญิงหรือตอกย้ำความไม่เท่าเทียมทางเพศ ไม่ดูถูกความเป็นผู้หญิงผ่านสื่อบันเทิงหรือภาพยนตร์ ให้เข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหญิงชาย (Gender Sensitivity) รวมถึงทัศนคติที่ดีในการสร้างสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคระหว่าง หญิงชาย จะช่วยกระตุ้นให้คนในสังคมมีความเข้าใจและเท่าเทียมมากขึ้น

11. จัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสตรีและผสมผสานกับหลักพุทธธรรม มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สตรีนั้นมีคุณค่าต่อสังคมและพระพุทธศาสนา เป็นการเปิดโอกาสในการยอมรับ สนับสนุนให้สตรีสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เกิดการรวมกลุ่มของสตรี สมาคมสตรี จะทำให้เกิดศักยภาพและพลังมหาศาล ในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม

12. ใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นหนึ่งในธรรมที่มีไว้เพื่อความเจริญงอกงาม โดยหนึ่งในหลักธรรมนั้นว่าด้วย การไม่ข่มเหงสตรี ให้เกียรติและคุ้มครองสตรี มิให้มีการกดขี่ข่มเหงรังแก

13. กำหนดมาตรการปกป้องและคุ้มครองสิทธิสตรี ในการเฝ้าระวังความเสี่ยง หรือเปิดให้สตรีร้องเรียนในการถูกคุกคามและความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งเยียวยาสตรีเหล่านั้นให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

14. นำหลักพุทธธรรมหลายประการมาผสมผสานกับบทบาทและสตรี เช่นการนำหลักธรรมกุลจิรัฐิติธรรม 4 ให้สตรียึดมั่นในการรักษาตระกูลให้คงอยู่ เช่น ของหายของหมด ควรทำการจัดการหาเพิ่มเติมของเก่าของชำรุด นำมาซ่อมแซมและรู้จักประมาณ ในการกินการใช้ โภควิภาค 4 การบริหารจัดการทรัพย์ในการเลี้ยงคนในครอบครัว นำมาเป็นทุนในการประกอบหน้าที่การงาน เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2564)

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้คนในสังคมได้ปรับเปลี่ยนค่านิยมและปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าว สามารถช่วยส่งเสริมสตรีมีความปลอดภัยจากการถูกคุกคามหรือการใช้ความรุนแรง และสตรีมีโอกาสเข้าถึงในสิทธิพื้นฐานต่างๆ เช่น การศึกษา การแพทย์ การแสดงความคิดเห็น ล้วนแต่เป็นพลังในการสร้างสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

## 6. บทสรุป

การนำหลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบด้วย ความเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา มาเรียนรู้และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาบอบช้ำและสิทธิสตรี ซึ่งปัญหาบอบช้ำและสิทธิของสตรีได้เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว การถูกคุกคามทางเพศ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรี การลิดรอนสิทธิสตรีและโอกาสในการทำงานที่สตรีควรได้รับ ดังนั้นหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นการบ่มเพาะสังคมให้เกิดการยอมรับ เอื้อโอกาสและสิทธิต่างๆ ให้กับสตรีในการแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ และให้สตรีเหล่านั้นมอบความรู้ ความสามารถ กลับคืนสู่สังคม โดยแบ่งเป็นแนวทางที่สังคมควรใช้หลักพรหมวิหาร 4 ต่อการพัฒนาบทบาทและสิทธิสตรี รวมถึงแนวทางที่สตรีควรใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อนำไปใช้กับสังคม โดยการปรับทัศนคติของคนในสังคมให้เข้าใจถึงความเสมอภาคทางเพศ ใช้ความเมตตาและกรุณาในการลดความรุนแรงกดขี่ข่มเหงต่อสตรี รวมถึงการส่งเสริมและสร้างโอกาสให้สตรีมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมืองเพิ่มมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้สตรีมีบทบาทส่งเสริมให้สังคมมีความก้าวหน้าและทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เมื่อทั้งสังคมและสตรีเข้ามามีบทบาท มีหลักพรหมวิหาร 4 ยึดมั่นอยู่ในจิตใจอันประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาแล้วนั้น สามารถช่วยขจัดความทุกข์ และเกิดความคิดความเมตตาต่างอกงามในจิตใจ อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์และความพร้อมในการเป็นสตรีที่ดี รวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่จะใช้พลังของสตรีในการเสริมสร้างสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป (อัญชิษฐา และวันชัย, 2564)

### บรรณานุกรม

- เชื่อมชิต, ไพรินทร์. (2546). บทบาทสตรีต่อการจัดการลุ่มน้ำ. สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- อัมรงค์ปรีชาชัย, ภัทรพงษ์, อีรวรรณ อีระพงษ์ก และอีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร. (2563). อิทธิพลของความเมตตากรุณาต่อตนเองที่มีต่อความกรุณาต่อผู้อื่นและความสุขของจิตอาสา ในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล. มนุษยศาสตร์สาร. 21 (2): 84-102.
- ประทีน, แสงไทย, พระราชปริยัติกวี และสิริวิโร พระมหาพรชัย. (2561). รูปแบบการเสริมสร้างพลังศักยภาพสตรี เพื่อพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6 (4): 1334-1346.
- พระภาณุพงศ์ มหจฉาย (วรรณอำไพ) และ พระครูสุธีวรสาร. (2563). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองงูศรี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 2. Journal of Buddhist Education and Research. 6 (1): 163-174.
- วีรกุลเทวัญ, โสภิตา. 2563. แนวคิดสตรีนิยมและประสบการณ์กับอาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์. วารสารจุดยืน. 7 (1): 39-48.
- แสงวัฒนาฤกษ์, จิตรา. (2563). บทบาทผู้นำสตรีจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8 (4): 1622-1638.

อักษรศรี, อัญธิษฐา และ วันชัย แสงสุวรรณ. (2564). บทบาทของสตรีไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิจัย  
วิชาการ. 4 (3): 297-310.

อุตมะ, พลเอกสุภวุฒิ. (2561). สิทธิมนุษยชนกับประชาธิปไตย ศึกษากรณีหลักธรรมในพระพุทธศาสนา.  
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

Lockwood, Bert B. (ed.). (2006). **Women's Rights: A “Human Rights Quarterly”**. Reader (Johns  
Hopkins University Press, Office of Women’s Affairs and Family Institutions, Women Develop-  
ment Plan during The National Economic and Social Development Plan Vol.11 (2012-2016).

Inthasara, V. (2003). **The Principle of the Heart of Buddhism**. Bangkok: Thammada Printing.